

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

№ 1
2026

Зареєстровано Державним комітетом телебачення і радіомовлення України
Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1915 від 30.05.2024 року. Ідентифікатор медіа: R30-05124

Суб'єкт у сфері друкованих медіа — Одеський державний університет внутрішніх справ
(вул. Успенська, буд. 1, м. Одеса, 65014, oduvsofficial@gmail.com, тел. 048-793-50-00).

Виходить з 1997 р. До 2006 р. — «Вісник Одеського інституту внутрішніх справ». Щоквартальник.

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, іспанська.

Засновник:

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

*Корнієнко М.В.,
доктор юридичних наук, професор*

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

*Бабенко А.М., доктор юридичних наук, професор
Батюк О.В., доктор юридичних наук, професор
Джафарова О.В., доктор юридичних наук, професор
Конопельський В.Я., доктор юридичних наук, професор
Халимон С.І., доктор юридичних наук, професор
Шкута О.О., доктор юридичних наук, професор
Bilius Mindaugas, PhD, Associate Professor (Lithuania)
Polko Paulina, Dr hab, Prof. (Poland)*

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

Друкується за рішенням
Вченої ради
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Протокол № 4 від 31 березня 2026 р.

*На підставі Наказу Міністерства освіти
та науки України № 627 від 14.05.2020 р.
(додаток 2) та Наказу Міністерства освіти
та науки України № 1166 від 23.12.2022 р.
(додаток 3) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України
категорії «Б» у галузях бізнес, адміністрування
та право і безпека та оборона (D8 «Право»,
D9 «Міжнародне право»,
K9 «Правоохоронна діяльність»).*

Журнал включено до міжнародної
наукометричної бази Index Copernicus
International (Республіка Польща).

Друковані матеріали виражають позицію
авторів, яка не завжди поділяється редакційною
колегією. Відповідальність за зміст статті,
достовірність фактів, статистичних даних,
точність викладеного матеріалу покладається
на авторів або осіб, які його подали.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії
Plagiat.pl.

Повне або часткове передрукування матеріалів,
виданих у журналі «Південноукраїнський
правничий часопис», допускається лише
з письмового дозволу редакції.
При передрукуванні матеріалів посилання на
«Південноукраїнський правничий часопис»
обов'язкове.

Вимоги до авторських оригіналів статей

Обсяг статті має бути обсягом від
12 до 20 сторінок, включаючи ілюстрації,
таблиці, графіки, список використаних джерел.
Стаття повинна містити назву, анотації та ключові
слова українською та англійською мовами.
Середній обсяг кожної анотації має бути не менш
як 1800 знаків.

Технічні вимоги:

- поля верхні та нижні, ліві і праві – 2,0 см.
- міжрядковий інтервал – 1,5
- шрифт «Times New Roman» – 14
- абзацний відступ – 0,5 см.
- текст вирівнюється по ширині.

Посилання на джерела необхідно робити по
тексту у квадратних дужках із зазначенням
номерів сторінок відповідно джерела.

Список використаних джерел подається
наприкінці статті в порядку згадування
джерел та має бути оформлений відповідно до
існуючих стандартів бібліографічного опису
(див.: розроблений в 2015 році Національний
стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація
та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»).

Адреса редакції

Україна, 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1
тел. (048) 738-06-13
E-mail: editor@sulj.oduvs.od.ua
Веб-сайт: www.sulj.oduvs.od.ua

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ	3
Дручек О. В., Волуйко О. М.	
ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ВПЛИВОМ ПРАВОВИХ НАРАТИВІВ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	11
Ілин Л. М.	
ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЖІНОК НА ВІЙСЬКОВІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ: СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТА КОНСТИТУЦІЙНА ГАРМОНІЗАЦІЯ	17
Козакевич О. М., Ковальова В. В.	
КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	23
Ольховик Л. А., Траченко М. Ю.	

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ДОСВІД ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ США ЩОДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	32
Містюк А. П.	
ЗАСАДИ ПОВАГИ ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ ТА ПРАВА НА СВОБОДУ Й ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У МЕХАНІЗМІ СТРИМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ПРИМУСУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	38
Тарасюк С. М.	

ПРАВОВА СИСТЕМА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	46
Волошанівська Т. В.	
ТЕМПОРАЛЬНИЙ ВИМІР ДІЇ ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ ТА ІНСТИТУТУ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ)	52
Дворак С. Ю.	
ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ГІЛКАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У ПРОЦЕСІ ПРАВОУТВОРЕННЯ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	57
Осауленко В. Т.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОВЛАДДЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	62
Терлецький А. В.	
СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	66
Чернега В. М., Шаталова Л. М., Мельниченко О. В.	

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

КОНЦЕПЦІЯ «АУДИТУ ДОБРОЧЕСНОСТІ» ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕТАП ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЩОДО ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	71
Добровольська В. В.	
ПРАВО НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ	76
Холод О. М.	

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	83
Доскевич В. Г.	

ПРАВОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ.....	88
Чолак В. Д.	

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	93
Лісніченко Д. В.	

МОДЕЛЮВАННЯ ПОСТКРИМІНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИ ПІД ЧАС ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ.....	99
Пищенко І. Ю.	

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

АМЕРИКАНСЬКА МОДЕЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ.....	108
Возняковська К. А., Кубрак Г. О.	

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	115
Галуцько В. М.	

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	118
Давиденко В. В.	

ІНСТИТУТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ ІЗРАЇЛЮ, ПІВДЕННОЇ АФРИКИ ТА КАНАДИ Й МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	122
Дракохруст Т. В.	

РОЗШИРЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК КРОК ДО ЗАПОБІГАННЯ ВТРАТАМ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	127
Конько А. Г., Угрин О. В.	

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

АІ АСТ ЯК РИЗИК-ОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ ПРАВОВОГО ОБМЕЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦСЛУЖБ	134
Варинський В.О.	

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ РОЗПОВСЮДЖЕННЮ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	142
Дерев'янкін С. Л., Ізбаш К. С.	

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ / ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ДІЙ.....	148
Конєв О. Ю.	

ОСНОВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ ТЕРМІН: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ОКРЕМИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ПОЛОЖЕНЬ.....	156
Меркулова В. О., Домброван Н. В.	
ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА АДВОКАТУРИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	162
Питомець А. В.	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	169
Шаповалов І. І.	

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ РОЗПОВСЮДЖЕННЮ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Дерев'янкін С. Л., Ізбаш К. С.

Статтю присвячено дослідженню сучасного стану запобігання та протидії незаконному розповсюдженню наркотичних засобів і психотропних речовин у цифровому середовищі з використанням мережі Інтернет. Проаналізовано механізми збуту наркотиків в умовах цифровізації суспільства та воєнного стану, що характеризується переходом від традиційних форм особистого контакту до безконтактних моделей реалізації із застосуванням месенджерів, закритих інтернет-спільнот, спеціалізованих онлайн-ресурсів, електронних платіжних систем. Встановлено, що цифрове середовище забезпечує високий рівень анонімності учасників, функціональну роз'єднаність злочинних груп, транснаціональний характер діяльності та використання інструментів шифрування, що істотно ускладнює виявлення, документування й доказування відповідних кримінальних правопорушень.

Розкрито напрями протидії незаконному розповсюдженню наркотичних засобів і психотропних речовин, які охоплюють: нормативно-правове регулювання, організаційно-інституційне забезпечення, оперативно-розшукову та технічну діяльність, превентивні заходи, фінансово-економічні механізми, аналітичне та наукове супроводження.

Окреслено специфічні ознаки онлайн-збуту наркотиків, зокрема низький поріг входження до кримінального ринку, масштабованість збуту, застосування маркетингових технологій, використання закладок та цифрових каналів комунікації. Обґрунтовано необхідність удосконалення кримінально-правових і кримінально-процесуальних механізмів реагування з урахуванням особливостей електронних доказів, дистанційної комунікації та фінансових операцій у мережі.

Сформульовано основні напрями підвищення ефективності протидії, що охоплюють нормативно-правове оновлення, інституційну координацію, застосування інструментів кібермоніторингу й аналітики даних, фінансово-економічні заходи блокування неза-

конних активів, а також превентивні інформаційно-просвітницькі програми. Наголошено, що результативність державної політики у цій сфері залежить від міжвідомчої взаємодії, розвитку міжнародного співробітництва та впровадження науково обґрунтованого, системного й адаптивного підходу до протидії цифровізованим формам наркозлочинності.

Ключові слова: запобігання, протидія, зловживання, цифрове середовище, мережа Інтернет, незаконний обіг, наркотичні засоби, психотропні речовини, кіберзлочинність, електронні докази.

Derevyankin S. L., Izbash K. S. The current state of countering the illicit spread of narcotic drugs and psychotropic substances in the digital environment using the internet

The article is devoted to the study of the current state of prevention and counteraction to the illegal distribution of narcotic drugs and psychotropic substances in the digital environment using the Internet. The mechanisms of drug sales in the conditions of digitalization of society and martial law are analyzed, which is characterized by the transition from traditional forms of personal contact to contactless models of implementation using messengers, closed Internet communities, specialized online resources, and electronic payment systems. It has been established that the digital environment provides a high level of anonymity of participants, functional disunity of criminal groups, transnational nature of activity and use of encryption tools, which significantly complicates the detection, documentation and proof of relevant criminal offenses.

The directions of counteraction to the illegal distribution of narcotic drugs and psychotropic substances are revealed, which include: regulatory and legal regulation, organizational and institutional support, operational and investigative and technical activities, preventive measures, financial and economic mechanisms, analytical and scientific support.

The specific features of online drug sales are outlined, in particular, the low threshold of entry into the criminal market, the scalability of sales, the use of marketing technologies, the use of bookmarks and digital communication channels. The need to improve criminal legal and criminal procedural response mechanisms is substantiated, taking into account the features of electronic evidence, remote communication and financial transactions on the network.

The main directions for increasing the effectiveness of countermeasures are formulated, covering regulatory and legal updating, institutional coordination, the use of cyber-monitoring and data analytics tools, financial and economic measures to block illegal assets, as well as preventive information and educational programs. It is emphasized that the effectiveness of state policy in this area depends on interagency interaction, the development of international cooperation and the implementation of a scientifically sound, systematic and adaptive approach to countering digitalized forms of drug crime.

Key words: *prevention, countermeasures, abuse, digital environment, Internet, illicit trafficking, narcotic drugs, psychotropic substances, cybercrime, electronic evidence.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Сучасна цифрова трансформація зумовлює глибинні зміни в усіх сферах суспільних відносин. Розвиток мережі Інтернет та активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій істотно модифікували механізми функціонування незаконного ринку наркотичних засобів та психотропних речовин. У цій сфері спостерігається системне використання цифрових платформ, телекомунікаційних мереж і спеціалізованого програмного забезпечення з метою організації збуту заборонених наркотичних засобів та психотропних речовин, координації дій учасників злочинної діяльності та мінімізації ризиків викриття.

Раніше комунікація збувачів незаконного збуту наркотиків і їх споживачів здійснювалася за відомими адресами або у визначених місцях. Однак в умовах сьогодення пряме спілкування між сторонами здебільшого усувається. В умовах воєнного стану характерною тенденцією є поширення безконтактних способів реалізації наркотиків за допомогою електронного середовища: використання месенджерів, закритих інтернет-спільнот, спеціалізованих онлайн-ресурсів, а передача наркотичних засобів відбувається шляхом прихованого розміщення товару.

Така модель збуту істотно ускладнює діяльність Національної поліції України щодо виявлення, документування та припинення кримінальних правопорушень, оскільки забезпечує високий рівень

анонімності учасників, розмежування функцій у межах злочинних груп та використання цифрових інструментів для шифрування даних і фінансових операцій. У результаті трансформується не лише технічна складова незаконного обігу наркотиків, а й організаційна структура злочинної діяльності, що потребує адекватного оновлення кримінально-правових та криміналістичних підходів до протидії таким проявам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці українських науковців щодо протидії та обігу наркотиків з використанням мережі Інтернет, зокрема С.В. Албула, С.В. Андрусенка, О.М. Брисковської, К.Л. Бугайчука, Д.В. Головіна, В.В. Кікінчука, С.П. Лапти, О.В. Манжай, Т.П. Матюшкової, В.І. Мотиля, С.В. Мокляка, О.В. Мазуренка, В.В. Носова, А.В. Піддубної, Т.В. Шевченко та інших науковців.

Дослідження актуальних питань, які пов'язані з незаконним обігом наркотиків, проводили такі сучасні науковці, як: Лапта С.П. (Використання інтернету як інструмента незаконного продажу наркотичних засобів і сильнодіючих речовин, 2017 р.) [13], Брисковська О.М., Грига М.А. (Актуальні проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів з використанням мережі Інтернет, 2020 р.) [8], Дерев'янкін С.Л., Ізбаш К.С. (Заходи запобігання та протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: кримінально-правовий аспект, 2022 р.) [11], Кікінчук В.В., Матюшкова Т.П., Піддубна А.В., Манжай О.В., Носов В.В. (Пошук та фіксація фактичних даних про протиправні діяння, які вчинені з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій при розслідуванні фактів збуту наркотичних засобів: науково-методичні рекомендації для підрозділів Національної поліції України, 2022 р.) [12], Брисковська О.М., Мотиль В.І. (Актуальні питання виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів під час нелегального транспортування, 2024 р.) [9], Шевченко Т.В. (Незаконний збут наркотичних засобів з використанням електронних інформаційних ресурсів: проблеми кваліфікації, 2024 р.) [14], Стиранка М.Б., Хайнацький Є.С., Мельник П.В., Ізбаш К.С., Наумова О.С. (Цифровізація службових відносин суб'єктів протидії наркотичним правопорушенням: адміністративно-правове та кримінально-правове регулювання, 2025 р.) [7], що сформулювали концептуальне підґрунтя для вивчення сучасних питань у межах зазначеної теми

та зумовили необхідність наукового аналізу ключових аспектів порушеної проблематики.

Метою дослідження є комплексний аналіз сучасного стану протидії незаконному розповсюдженню наркотичних засобів у цифровому середовищі з використанням мережі Інтернет, оцінка ефективності чинних правових і організаційних заходів протидії та обґрунтування пропозицій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Злочинність у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин чинить комплексний негативний вплив на криміногенну обстановку в державі, виступаючи детермінуючим чинником та каталізатором вчинення значної кількості корисливих і економічних кримінальних правопорушень. У такий спосіб наркозлочинність формує підґрунтя для розширення кримінального середовища та поглиблення соціально-економічних ризиків.

Використання мережі Інтернет як інструменту незаконного розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин характеризується низкою специфічних ознак, які суттєво відрізняють таку діяльність від традиційних форм збуту. Насамперед, вхід до цього сегмента кримінального ринку не потребує значних початкових фінансових вкладень. Для організації протиправної діяльності достатньо базових технічних засобів, доступу до мережі Інтернет та мінімальних навичок користування цифровими платформами, що знижує бар'єри входження та сприяє швидкому розширенню кола осіб, залучених до незаконного обігу.

Крім того, цифрове середовище забезпечує можливість одночасної комунікації з необмеженою кількістю потенційних споживачів через месенджери, соціальні мережі, онлайн-платформи та інші електронні ресурси. Це істотно підвищує масштаби реалізації заборонених речовин і, відповідно, рівень незаконних прибутків порівняно з традиційними способами збуту, які передбачали територіальні обмеження та особисті контакти. Правопорушники постійно удосконалюють способи нелегального транспортування наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів або удосконалюють старі, використовуючи нові засоби та знаряддя. Це своєю чергою породжує виникнення проблем виявлення наркотиків під час нелегального транспортування [9, с. 330].

Однією з ключових особливостей є майже повна відсутність безпосереднього фізичного контакту між продавцем і покупцем. Передача наркотичних засобів здійснюється дистанційно (зокрема шляхом прихованого розміщення), що мінімізує

ризик викриття особи збувача, ускладнює документування факту збуту та зменшує ймовірність притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Водночас така модель взаємодії усуває ризики фізичного посягання на продавця з боку покупців з метою заволодіння наркотичними засобами, психотропними речовинами без оплати.

Суттєвою рисою є також можливість транснаціональної організації протиправної діяльності. Організатори й координатори незаконного бізнесу можуть перебувати поза межами України, використовуючи засоби дистанційного управління та анонімності, що значно ускладнює ідентифікацію збувачів наркотиків, міжнародно-правове співробітництво та притягнення винних до відповідальності. Крім того, структура таких мереж часто побудована за принципом функціональної роз'єднаності: організатори, координатори, оператори та виконавці можуть не бути особисто знайомими між собою та взаємодіють виключно через цифрові канали зв'язку. Така фрагментарність та конспіративність організації істотно ускладнює викриття всієї системи незаконного збуту наркотичних засобів і сильнодіючих речовин, зумовлюючи необхідність удосконалення криміналістичних і оперативно-розшукових підходів до протидії зазначеним проявам.

З метою залучення потенційних споживачів до онлайн-збуту наркотичних засобів особи, причетні до такої протиправної діяльності, активно застосовують сучасні маркетингові та комунікаційні інструменти. До їх числа належать масові SMS-розсилки тематичного змісту, надсилання рекламних повідомлень електронною поштою, використання інтернет-форумів і чатів, спеціалізованих сайтів оголошень, інтернет-магазинів, сторінок у соціальних мережах та інших цифрових платформ. Зазначене суттєвим чином ускладнює виявлення та розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень [12, с. 5]. Поряд із цим використовуються й традиційні офлайн-методи інформування, зокрема розповсюдження друкованих флаєрів із зашифрованими контактними даними або посиленнями на відповідні онлайн-ресурси. Застосування безконтактного способу збільшує кількість незаконного збуту наркотичних засобів та зменшує відсоток виявлених фактів незаконного збуту [14, с. 411].

Водночас особливого поширення набуло розміщення на об'єктах міської інфраструктури кустарних або трафаретних написів із пропозиціями придбання наркотичних засобів. Такі повідомлення, як правило, наносяться у вигляді графіті

на стінах житлових будинків, у під'їздах, на гаражах, зупинках громадського транспорту, огорожах, транспортних естакадах, у підземних переходах та інших публічних місцях. Їх зміст часто подається у скороченій, умовній або кодованій формі (зазначення нікнеймів, посилань на месенджери, QR-кодів тощо) і є зрозумілим насамперед для осіб, обізнаних із відповідною субкультурою та механізмами функціонування незаконного наркотичного ринку. Такий спосіб реклами поєднує елементи анонімності, широкого охоплення аудиторії та відносно низьких витрат, що зумовлює його популярність серед організаторів незаконного збуту [10].

Окремої уваги потребує використання спеціалізованого програмного забезпечення та комунікаційних сервісів, що набули поширення у сфері незаконного збуту заборонених речовин. Йдеться, зокрема, про інтернет-месенджери та пейджери (наприклад, Skype, ICQ, Miranda IM, QIP), у яких створюються анонімні або псевдонімні облікові записи для забезпечення комунікації між покупцем і продавцем. Використання таких засобів зв'язку дозволяє мінімізувати ідентифікаційні ризики та ускладнити встановлення осіб, причетних до протиправної діяльності [13, с. 116].

Ефективна протидія незаконному розповсюдженню наркотичних засобів і психотропних речовин має комплексний міжвідомчий підхід, оскільки така діяльність поєднує ознаки наркозлочинності, кіберзлочинності та транснаціональної організованої злочинності і здійснюється у таких напрямках:

по-перше, нормативно-правове забезпечення, яке передбачає актуалізацію кримінального та кримінального процесуального законодавства з урахуванням цифрових способів збуту (онлайн-платформи, месенджери, криптовалюти); удосконалення процедур фіксації електронних доказів та їх процесуального закріплення; запровадження чітких механізмів блокування інтернет-ресурсів, що використовуються для збуту наркотиків, із дотриманням гарантій прав людини; гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами (з урахуванням положень Організації Об'єднаних Націй та Рада Європи щодо протидії кіберзлочинності та незаконному обігу наркотиків);

по-друге, організаційне та інституційне забезпечення, направлене на посилення спеціалізації підрозділів кіберполіції та поліції, яка здійснює боротьбу з наркозлочинністю, а саме: створення міжвідомчих аналітичних груп (кіберполіція, підрозділи боротьби з наркозлочинністю, фінансовий моніторинг); розвиток міжнародного співробітництва (Europol, Interpol) для протидії

транснаціональним мережам збуту; підвищення кваліфікації слідчих і оперативних працівників у сфері цифрової криміналістики;

по-третє, оперативно-розшукові та технічні заходи, які спрямовані на моніторинг відкритих і закритих сегментів Інтернету (соціальні мережі, месенджери, маркетплейси, даркнет (darknet)); використання інструментів OSINT та кіберрозвідки для виявлення каналів збуту; аналіз фінансових потоків, зокрема операцій із використанням електронних платіжних систем і криптовалют; проведення контрольованих закупівель у цифровому форматі з належною процесуальною фіксацією; використання технологій цифрової ідентифікації та аналізу великих масивів даних (Big Data);

по-четверте, превентивні заходи, які передбачають необхідність у виявленні та оперативному видаленні незаконного контенту спільно з адміністраціями платформ; запровадженні механізмів співпраці з провайдерами та хостинг-компаніями; реалізації програм цифрової грамотності для молоді щодо ризиків залучення до незаконної онлайн-діяльності; здійсненні інформаційної кампанії щодо кримінальної відповідальності за участь у схемах «закладок»;

по-п'яте, фінансово-економічна протидія, яка передбачає блокування рахунків і електронних гаманців, які пов'язані з незаконним обігом наркотиків; використання механізмів фінансового моніторингу для виявлення підозрілих транзакцій; конфіскація доходів, одержаних злочинним шляхом;

по-шосте, аналітичне та наукове забезпечення: кримінологічний аналіз тенденцій онлайн-наркозбуту; розроблення методичних рекомендацій для практичних підрозділів правоохоронних органів, а також здійснення комплексної оцінки результативності впроваджених заходів із подальшим удосконаленням та коригуванням відповідних механізмів реагування.

Таким чином, протидія у цифровому середовищі має інтегрувати інструменти кримінально-правового, кримінального процесуального й адміністративного впливу з сучасними технічними засобами кібермоніторингу, аналітичними механізмами обробки цифрових даних, організаційними заходами координації діяльності уповноважених суб'єктів та превентивними програмами інформаційно-просвітницького спрямування. Лише поєднання нормативно-правових, інституційних, технологічних і профілактичних складових дозволить сформувати цілісну систему реагування на трансформацію наркозлочинності в умовах цифровізації.

З огляду на трансформацію механізмів незаконного обігу наркотичних засобів у цифровому середовищі, низка положень чинного законодавства України об'єктивно потребує уточнення та адаптації до сучасних технологічних викликів:

по-перше, доцільним є вдосконалення диспозицій статей Кримінального кодексу України, зокрема ст. 309 (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту) та ст. 307 (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів), у частині відображення кваліфікуючої ознаки вчинення відповідних діянь із використанням інформаційно-комунікаційних систем або електронних платіжних інструментів [15, с. 12]. Наразі використання мережі Інтернет прямо не виокремлено як обтяжуюча або самостійна кваліфікуюча обставина, що ускладнює адекватне реагування на цифровізовані форми збуту. Також потребує уточнення понятійний апарат щодо «збуту» в умовах безконтактних схем («закладок») та дистанційного приймання замовлень;

по-друге, актуалізації потребують положення Кримінального процесуального кодексу України у частині врегулювання процедур фіксації, збереження та дослідження електронних доказів. Зокрема, доцільним є деталізація порядку отримання тимчасового доступу до даних, що зберігаються у хмарних сервісах або на серверах, розташованих за межами України, а також удосконалення механізмів негласних слідчих (розшукових) дій у кіберпросторі;

по-третє, потребує подальшого розвитку правове регулювання обігу інформації в мережі Інтернет, у тому числі механізмів оперативного обмеження доступу до ресурсів, що використовуються для незаконного розповсюдження наркотиків, із забезпеченням балансу між публічними інтересами та гарантіями прав людини. У цьому контексті може бути вдосконалено положення Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та профільного законодавства: Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» та Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», з метою конкретизації повноважень уповноважених органів у цифровому середовищі. Отже, удосконалення потребують як

матеріально-правові, так і процесуальні норми, а також спеціальне законодавство у сфері кібербезпеки й контролю за обігом наркотичних засобів.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що цифровізація незаконного обігу наркотичних засобів зумовлює необхідність комплексного оновлення національної системи протидії, що передбачає вдосконалення матеріально-правових і процесуальних норм, а також спеціального законодавства у сфері кібербезпеки та контролю за обігом наркотичних засобів. Ефективність такої трансформації безпосередньо залежить від узгодженої міжвідомчої взаємодії правоохоронних органів, суб'єктів фінансового моніторингу, судових інституцій і органів кібербезпеки, а також від розширення міжнародного співробітництва з урахуванням транснаціонального характеру онлайн-наркозбуту. Лише за умов системності, адаптивності та наукової обґрунтованості державної політики можливо забезпечити своєчасне виявлення, належне документування та ефективне припинення кримінальних правопорушень у цифровому середовищі, що відповідає актуальним викликам у сфері публічної безпеки.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-BP> (дата звернення: 25.06.2024).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 12.01.2026).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.01.2026).
4. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15 лют. 1995 р. № 60/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95> (дата звернення: 12.01.2026).
5. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15 лют. 1995 р. № 62/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2026).
6. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05 жовтн. 2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.01.2026).
7. Styranka M., Khainatskyi Y., Melnyk P., Izbash K., Naumova O. Digitalization of Service Relations of Sub-

jects of Counteraction to Drug Offenses: Administrative and Criminal Law Regulation. *Journal of Drug and Alcohol Research*. 2025. Vol. 14, Article ID 165500, P. 1-7. DOI: 10.4303/JDAR/236447.

8. Брисковська О.М., Грига М.А. Актуальні проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів з використанням мережі Інтернет. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4 (117). С. 61-68. DOI <https://doi.org/10.33270/01201174.61>.

9. Брисковська О.М., Мотиль В.І. Актуальні питання виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів під час нелегального транспортування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 330-333. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/80>.

10. Використання інтернету як інструмента незаконного продажу наркотичних засобів і сильнодіючих речовин : *Черкаська селищна громада* : веб-сайт. URL: <https://cherk.otg.dp.gov.ua>. (дата звернення: 12.01.2026).

11. Дерев'янкін С.Л., Ізбаш К.С. Заходи запобігання та протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: кримінально-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 61-65.

12. Кікінчук В.В., Матюшкова Т.П., Піддубна А.В., Манжай О.В., Носов В.В. Пошук та фіксація фактичних даних про протиправні діяння, які вчинені з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій при розслідуванні фактів збуту наркотичних засобів : наук.-метод. реком. для підрозділів Національної поліції України / Кікінчук В.В. та ін. Харків : ХНУВС, 2022. 69 с.

13. Лапта С. П. Використання Інтернету як інструмента незаконного продажу наркотичних засобів і сильнодіючих речовин. *Сучасні тенденції розвитку*

криміналістики та кримінального процесу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 8 листоп. 2017 р. Харків : ХНУВС, 2017. С.114-116.

14. Шевченко Т.В. Незаконний збут наркотичних засобів з використанням електронних інформаційних ресурсів: проблеми кваліфікації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Сер. Право*. 2024. Вип. 84, частина 3. С. 403-413. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.61>.

15. Ярош В.В. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення : курс лекцій. Одеса: ОДУВС, 2025. с. 30.

Дерев'янкін С. Л.,

orcid.org/0000-0003-1406-0154

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри політології і права

Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

Ізбаш К. С.,

orcid.org/0000-0002-1855-1383

кандидат юридичних наук, доцент, старший

науковий співробітник відділення організації

наукової роботи відділу організації

наукової діяльності

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Дата першого надходження статті до
видання: 09.01.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 02.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті:
13.04.2026